

УДК. 339.137.22:631

СТАН РЕСУРСНОЇ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК НА ПРИКЛАДІ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Болтянський В.М., к.т.н.,

Мітков Б.В., к.т.н.,

Болтянський Б.В., к.т.н.,

Ігнат'єв Є.І., інж.,

Шульга О.В., інж.

Таврійський державний агротехнологічний університет

Тел. +38(0619) 42-12-65, e-mail: tdatu-mvz@yandex.ru

Анотація – в статті розглянуто вплив складових ресурсного потенціалу на ефективність виробництва сільськогосподарської продукції та конкурентоспроможність

Ключові слова – ресурсний потенціал, ефективність виробництва, конкурентоспроможність, матеріально-технічні ресурси, земельні ресурси, трудові ресурси, фінансові ресурси, інформаційні ресурси, трудові ресурси.

Постановка проблеми. У зв'язку з кризисними явищами в сфері с.-г. виробництва господарства та гострим дефіцитом с.-г. техніки, що призвело до порушення технологічних процесів виробництва с.-г. продукції, зменшенню її обсягів та конкурентоспроможності виникла необхідність в знаходженні оптимальної комбінації наявних у господарстві ресурсів з метою забезпечення найбільш ефективних процесів відтворення економіки та забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектора держави.

Аналіз останніх досліджень. Проведений аналіз наукової літератури підтверджує існування підвищеного інтересу до викладеної проблеми, як в сфері фундаментальних розробок, так і їх практичного вирішення.

Великий вклад в розвиток теорії і методології технічного потенціалу внесли К. Маркс, А.В. Бузгалін, З.Я. Жук, Н.К. Федоренко, В.С. Антошкевич.

Використанню технічних засобів приділили увагу С.В.Фрайера, Н.Я. Коваленко, Ю.А. Коткін.

Питанням удосконалення економічного механізму господарювання в умовах ринку присвятили свої праці вчені-економісти Н.А. Дорофе-

єва, Є.П. Брянських, О.І. Боткін, Б.І. Пасхавер, П.Т.Саблук, Л.М. Березіна, О.В. Ульяновченко, А.М. Оніщенко та інші.

Формулювання цілей статті. Метою є глибокий аналіз тенденцій і особливостей ресурсного забезпечення аграрних підприємств та розробка пропозицій направлених на покращення їх складу та структури.

Основна частина. З урахуванням суттєвих розбіжностей в стані ресурсного забезпечення аграрних підприємств набуває актуальність створення обґрунтованої нормативної бази планування аграрного виробництва. Для розв'язання цієї проблеми пропонується вивчення реального стану ресурсної бази та ресурсного потенціалу сільськогосподарського виробництва до якого відносяться: матеріально-технічні; трудові; фінансові; інформаційні та інші ресурси.

Матеріально-технічні ресурси. Вони займають особливе місце в структурі ресурсного потенціалу. Матеріально-технічна база визначає ефективність та конкурентоспроможність виробництва. Найважливішою складовою цього потенціалу є основні виробничі засоби і в першу чергу їх активна частина – машини та обладнання.

Склад основних засобів, особливо активної її частини, визначає можливість виконання с.-г. операцій в науково-обґрунтовані терміни з високими показниками якості. Оборотна частина основних засобів це витрати на утримання і експлуатацію техніки, придбання насіннєвого матеріалу, добрив, хімікатів, оплата праці.

Придбання основних видів техніки с.-г. товаровиробниками в результаті диспаритету цін скоротилося в десятки разів по відношенню до 1990 року.

Готовність наявного парку машин до польових робіт знизилася до 60...70% проти 95...98% за нормативами. Щорічно через низьку надійність с.-г. техніки у роботі не приймають участь 30...40% складу машино-тракторного парку.

Ремонтно-обслуговуюча база підприємств АПК втрачає технологічний рівень і авторитет, не являється провідником технічної політики, як це було до початку реформ. Спеціалізовані ремонтні підприємства та майстерні завантажені на 20-27%, обсяг відновлення зношених деталей скоротився з 20% до 9%. [1, 3].

В останній час все більше уваги приділяється пошуку ефективних шляхів, методів і механізмів удосконалення технічного забезпечення с.-г. виробництва. Але вони не в повній мірі враховують кризисне положення в якому опинилося сільське господарство. Як правило, розглядаються питання загального характеру, що ускладнює використання їх на практиці.

У структурі основних засобів господарств найбільшу питому вагу займають будівлі та споруди. Проте важливішою має бути актив-

на складова основних засобів (знаряддя праці), які беруть безпосередню участь у виробництві. На сьогодні (прикро але факт) машини і обладнання в сільськогосподарському виробництві є морально і фізично зношеними та становлять лише близько 35 % вартості основних виробничих фондів [1]. Це співвідношення, не на користь активної частини основних засобів, зумовлене обмеженістю фінансових можливостей господарств у відновленні машинно-тракторного парку. На сьогодні основними джерелами фінансування для придбання нової високопродуктивної техніки є кошти від амортизації та прибуток, а в останні роки – і кошти державної підтримки за рахунок податку на додану вартість та бюджетних дотацій [2, 4].

Якщо посівні площі сільськогосподарських культур з 1992 по 2013 роки в Запорізькій області залишились практично на одному рівні, то наявність тракторів, зернозбиральних комбайнів, та сільськогосподарської техніки докорінно змінилася в сторону їх зменшення. Дані по області наведені на графіку (рис.1).

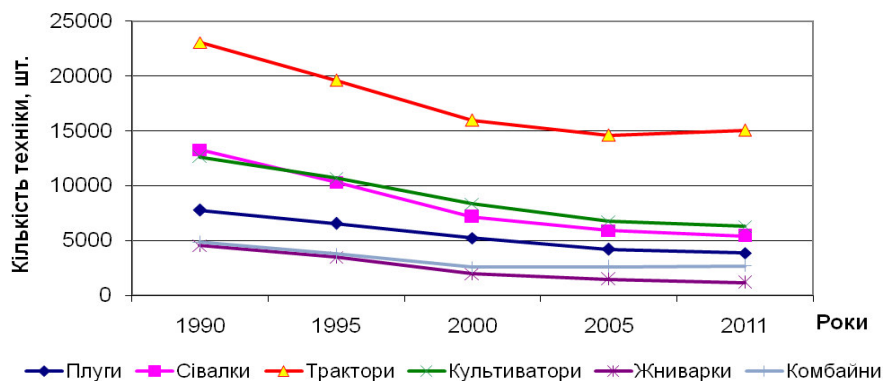

Рис.1. Динаміка зміни кількості техніки по рокам.

Станом на 01.01.2012 р. в аграрному секторі Запорізької області обліковується 15,4 тис. тракторів, з яких 6,9 тис. знаходяться у власності населення і 8,5 тис. одиниць – в сільськогосподарських підприємствах (разом з фермерськими господарствами). Це складає 45 та 55% відповідно, тоді як в 2000 р. вказані частки становили 15 та 85% [4].

За віковим складом тракторний парк господарств розподіляється наступним чином (рис. 2а): техніка до 5 років – загалом 20%; техніка від 5 до 10 років – 30%; техніка більш 10 років – 50%. Такий же підхід використовується при аналізі вікового складу і для комбайнів (рис. 2б). Як бачимо, половина техніки, що використовується в господарствах, знаходиться на межі вичерпання ресурсу. Ця обставина підтверджує необхідність проведення різноманітних ремонтно-обслуговуючих дій для підтримання техніки в працездатному стані в тому числі і різних видів технічного сервісу.

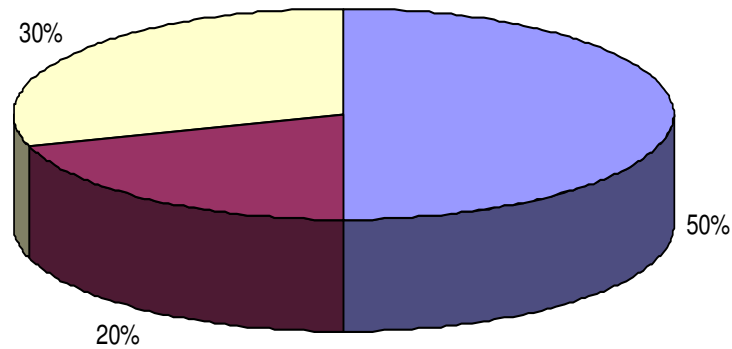

Рис. 2. Діаграма розподілу тракторів по віковому складу:

■ – більше 10 років; ■ – від 5 до 10 років; ■ – до 5 років.

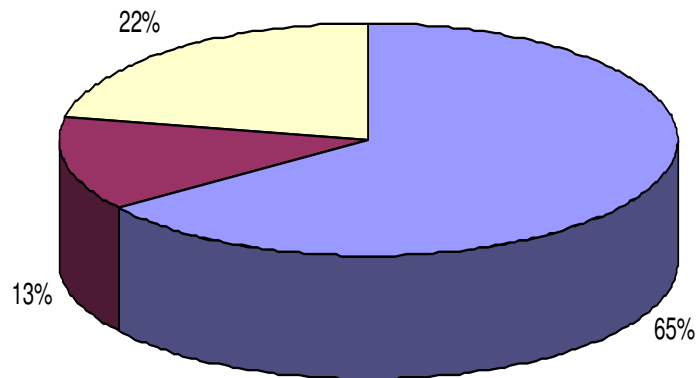

Рис. 3. Діаграма розподілу комбайнів по віковому складу

■ – більше 10 років; ■ – від 5 до 10 років; ■ – до 5 років.

З моменту придбання країною незалежності спостерігається стала тенденція до зменшення кількості техніки, а відсоток техніки, яка відпрацювала свій ресурс, збільшується. Все це потребує розробки і здійснення заходів, які б дозволили припинити скорочення та підвищити забезпеченість сільськогосподарських товаровиробників технікою.

Отже основною проблемою аграрного сектору економіки є брак коштів для фінансування оборотних засобів виробництва та незадовільний стан матеріально-технічної бази, тобто активної частини основних засобів, ступінь забезпеченості якими з кожним роком зменшується.

Земельні ресурси. До основних ресурсів аграрного виробництва в рослинництві відносять і земельні ресурси. Відтворення родючості ґрунтів сільськогосподарського призначення є невід'ємною частиною діяльності підприємства і його агрономічної служби. Відтворення родючості ґрунтів потребує великих витрат часу, та матеріальних ресурсів, а сам процес носить фінансовий і економічний характер.

Від стану рівня використання земельних ресурсів залежить розвиток продуктивних сил, масштаби сільськогосподарського виробництва та конкурентоспроможність господарств. Запорізька область один з найбільших виробників сільськогосподарської продукції. Площа сільськогосподарських угідь області становить 2246,3 тис. га, або 5,4% сільгоспугідь України.

Важливе значення має те яким чином рівень використання земельного ресурсу буде змінюватися в залежності від розмірів угідь та форми власності.

Трудові ресурси. Вони є складовою виробничого процесу. Важливість цього ресурсу зумовлюється демографічними проблемами, не вигідним співвідношенням сільського та міського населення.

Людина була і буде провідною складовою ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства. Як показали дослідження за останні роки (починаючи з 1991 року) йде постійне скорочення трудових ресурсів. Від рівня забезпеченості робочою силою значною мірою залежить і ефективність використання землі, основних та оборотних засобів. Чисельність наявного населення області станом на 01.01.2012 р. склала 1926,8 тис. осіб, що становить близько 4% від населення України. Міське населення – 75%, сільське – 25% [4].

В умовах розвитку науково-технічного прогресу зменшення кількості працівників аграрної сфери є об'єктивною. Однак спад кількості робітників не відбувається тільки на тлі зростання рівня механізації сільськогосподарського виробництва. На це впливає: низька середньомісячна плата, значні коливання в розмірі оплати праці, несвоєчасність виплат, умови праці і т.п.

Фінансові ресурси. Кошти на забезпечення виробництва необхідними матеріально-технічними ресурсами визначають успіх діяльності робітників АПК. Фінансові ресурси господарств різні в силу дії факторів об'єктивного та суб'єктивного характеру. Слід звертати особливу увагу на негативні моменти суб'єктивного характеру з метою покращення використання фінансового потенціалу.

Інформаційні ресурси. Сьогодні інформаційні ресурси – це вдосконалена система інформації, яка включає маркетинг, технологію, виробничу організацію, наукові розробки, обмін досвідом та підвищення кваліфікації спеціалістів. Всі напрямки роботи сільськогосподарських підприємств повинні очолювати високоосвічені фахівці, з великим досвідом роботи.

З розвитком економічних відносин і посиленням конкуренції в агросфері інформація про сучасні науково-технічні розробки, кон'юнктуру ринку сільськогосподарської продукції, передовий виробничий досвід, ресурси і засоби промислового виробництва все більше користується попитом. Необхідність забезпечення сільськогосподарських

товаровиробників, у т.ч. і сфери малого агробізнесу, своєчасною інформацією вимагає постійного вдосконалення всієї системи інформаційно-консультаційного забезпечення, покликаної оперативно доводити до сільгоспвиробника спеціалізовану інформацію й надавати їм допомогу в освоєнні інновацій у різних сферах діяльності. Підвищення рівня інформатизації є одним зі стратегічних напрямків розвитку АПК, як на рівні області, так і по країні в цілому.

Висновки. Основними чинниками які негативно впливають на стан і ефективність використання ресурсного потенціалу є:

- високий рівень розораності, недостатній рівень відтворення ґрунтів, деградація сільськогосподарських угідь;
- мала забезпеченість органічними мінеральними добривами;
- низький рівень оплати праці, текучість кадрів (через відтік молоді та старіння населення сіл);
- моральне й фізичне старіння сільськогосподарської техніки;
- брак коштів, що значною мірою впливає на обсяги закупівлі нової сільськогосподарської техніки;
- падіння ступеню забезпеченості активної частини основних засобів, яка з кожним роком зменшується;
- низький рівень стану матеріально-технічної бази (великий ступінь зносу, низький коефіцієнт технічної готовності);
- недостатня інформованість керівників аграрних підприємств про новітні досягнення в області техніки та технології виробництва сільськогосподарської продукції;
- забезпеченість значної частини господарств АПК кваліфікованими спеціалістами не є 100-відсотковою;
- відсутність чітко налагодженої системи підвищення рівня кваліфікації спеціалістів АПК;
- недостатній рівень організації робіт по обміну передовим досвідом з питань ефективного ведення виробництва для господарств різних форм власності.

Література.

Останчук Ю.М. Сільське господарство України у 2001 році / *Ю.М. Останчук.* – Київ: Державний комітет статистики України, 2009. – 369 с.

2. *Ульянченко О.В.* Ресурсний потенціал аграрного сектору економіки України: управлінський аспект / *О.В. Ульянченко.* – Суми: Довкілля, 2009. – 383 с.

3. *Мазоренко Д.І.* Технологічні карти та витрати на вирощування сільськогосподарських культур з різним ресурсним забезпеченням / *Д.І. Мазоренко, Г.Є. Мазнев, С.І. Мельник.* – Харків: ХНТУСГ, 2006. – 716 с.

4. Кюрчев В.М. Технічна політика в рослинницькій галузі Запорізької області / В.М. Кюрчев, В.Т. Надикто, Ю.О. Прус. – Мелітополь: ТДАТУ, 2013. – 41 с.

СОСТОЯНИЕ РЕСУРСНОЙ ОБЕСПЕЧЕННОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ АПК НА ПРИМЕРЕ ЗАПОРОЖСКОЙ ОБЛАСТИ

В.М. Болтянский, Б.В. Митков, Б.В. Болтянский, Є.І. Ігнат'єв,
О.В. Шульга

Аннотация – в статье рассмотрено влияние составляющих ресурсного потенциала на эффективность производства сельскохозяйственной продукции и конкурентоспособность.

STATE OF RESOURCE PROVISION OF AGRICULTURAL ENTERPRISES ON THE EXAMPLE OF ZAPOROZHYE REGION

Boltyanskii V., Mitkov B., Boltyanskii B., Ignatiev E., Shulha O.

Summary

The paper considers the influence of the components of the resource potential on the efficiency of agricultural production and competitiveness.